

FORRÁSKÖZLÉS

Azték herceg intelmei fiának (XVI. század közepe)

Imádot és hön szeretett fiam, jegyezd meg jól, amit mondok neked. Isten segítségével megérted ezt az órát, amikor is olyasmiről szeretnék beszélni neked, amit egész életedre eszedbe kell vésned. Azért szólok hozzád, mert nagyon kedves és tiszteletre méltó fiam vagy, értékesebb, mint bármilyen drágakő, mint akármely ritka madártoll, és nincs egyéb kincsem, csakis Te. Te vagy az első, a második és az utolsó is számomra. Úgy döntöttem, elmondok neked néhány dolgot, amiket be kell tartanod, kötelességem ez, hiszen atyád s anyád is vagyok. Meg kell tennem kötelességemet, mert lehet, hogy holnap vagy máskor Isten magához szólít és elhagyom a Földet, hiszen Isten mindenható, mi pedig nem vagyunk mások, csak halálra rendelt, gyenge emberi lények, földi létezésünk csak bizonytalanság.

Így hát, fiacskám, jegyezd meg jól, és értsd is meg, amit mondok neked. Tölts sok napot a földön, Istenünk szolgálatában, és kíséren jó szerencse. Mindig légy figyelmes és éber, mert ez a világ csupa veszedelem, nehézségekkel teli és nyughatatlan, könyörtelen és félelmetes, csupa fáradozás. Ezért az idősek mondásában sok igazság rejlik: „Senki nem menekülhet el az élet hullámhegyeitől és völgyeitől, a benne tomboló viharoktól, hamisságtól, a kétszínű és hazug szavaktól. Nagyon csalárd ez a világ. Gúnyolódás, vigadozás, tréfákozás és csúfolódás: mind-mind telve van hazugságokkal. Nincs ezekben semmi igazság. Mindenkiből gúnyt űznek.”

Szeretném neked mindazt elmondani, fiam, amit meg kell jegyezned egy életre, és gyakorolnod is kell. Olyan intelmeket adok át, amelyek méltók arra, hogy megbecsüld és őrizd őket, mint az aranyat a kendődbe kötve vagy a drágaköveket a kincsesládában, mert így tanították már a régi vének is, bölcs elődeink, akik ebben a birodalomban éltek, akik népünkhöz tartoztak, akik méltóságteljesek és hercegi vérek voltak. Tudd meg, hogy e jeles emberek, királyi és főúri méltóságok, sohasem voltak fennhéjázók, nem voltak önteltek, inkább alázatosak; meghajtott háttal jártak, a föld felé fordítva arcukat, sírva, könnyezve és sóhajtozva. Alattvalóik nem azért becsülték őket, mert urak voltak, hanem azért, mert úgy éltek, mint a szegények és az alázatos zarándokok. Ezek az elődeink tehát nagyon szerényen élték az életüket. Nem voltak kérkedők, gögősek, fennhéjázók vagy megbecsülésre áhítozók. És, jöllehet – mint már mondtam –, nagyon alázatosan éltek, mégis nagy tiszteletnek örvendtek és sokra tartották őket az emberek, és királyi méltóságot viseltek. Uralkodók voltak és hadvezérek, ők parancsoltak az emberölés és a háborúk dolgában, emberhússal és emberi vérral éltették a Napot és a Földet. És, jöllehet, Isten kegyelméből uralkodók voltak, hatalmuk alatt tartották a földeket, kormányozták a rájuk bízott birodalmat, ítélkeztek és eljártak az állam ügyeiben, vigasztalták és támogatták alattvalóikat, mindennek ellenére nem veszítették el alázatosságukat, nem lettek gögössé és felfuvalkodottá, nem cselekedtek személyükhöz méltatlan dolgokat. Pedig tudd meg, hogy rendkívül gazdagok és nagyhatalmúak voltak, hatalmas, Istentől eredő vagyonnal: illatos parfümököt és virágokat birtokoltak, volt mindenféle drága takarójuk, nagy házaik, ételük és italuk korlátlan mennyiségben, bámulatra méltó fegyverek és csodás ruháik, ékszernek gyönyörű ajakpálcaik, fülbevalóik és szépséges fejdíszek, de olyanok ám, fiacskám, hogy minden embert ámulatba ejtettek káprázatos pompájukkal. És vajon elveszítették-e alázatukat és komolyságukat? Hiúvá és dicsekvővé lettek-e a vagyonuk és hatalmuk miatt? Nagy szerencsájük okán lenézték-e azokat, akik alattuk álltak, semmibe vették-e vajon a szegényeket? Megváltozott-e mindettől a gondolkodásuk, elveszítették-e józan ítélőképességüket? Nem, biztosra veheted, hogy nem.

Éppen ellenkezőleg. Illedelmesen beszéltek mindig, alázatosan viselkedtek és jólneveltek voltak, mindenkit tiszteltek, a földig hajolva jártak, és minél inkább becsülték és tisztelték őket az emberek, annál inkább sirtak, szomorkodtak, sóhajtoztak és hajlongtak. Így éltek, fiam, azok az öregek, akiktől mi is származunk, a nagyapád, dédapád és ükapád, akiknek a létezésünket köszönhetjük, akiktől a te életed is ered. Vesd rájuk figyelmesen szemeidet. Vedd szemügyre erkölcsüket; tekints hírnevükre, fényükre és tisztaságukra, amivel a mi életünket is bearanyozzák; nézz mindig abba a tükörbe, ahol az ő képük tükröződik vissza, és mindig az ő dicső példájuk lebegjen a szemeid előtt. Nézz a tükrükbe, és meglátod fiam azt, hogy ki is vagy te magad. Ügyelj rá, hogy legyen az életed az övékéhez hasonló. Kövesd példájukat, és így rádöbbsz majd saját hibáidra és hiányosságaidra.

Hön szeretett fiacskám, szeretnék neked egy másik dologról is beszélni még. Tudd meg, hogy (bár nemesi vér vagy) te olyan korban születél, amikor néped körében pusztít a szegénység, és én, az apád is eladósodtam és mindenben hiányt szenvedek. Jöllehet, őseink nagyhatalmú és gazdag emberek voltak, nem örököltünk tőlük jelentős vagyont, sőt, szinte semmink nincs. A szegénység az manapság, ami uralkodik és bennünket is kormányoz. Tudd meg, hogy idős szüleid nagyon szegények.

Fiam, ha szeretnél megbizonyosodni arról, hogy igazat szólok, nézz körül a házukban. Nézz be a konyhába, ahol a tűz ég, és meglátod, nincs ott más, csak a szegénység és a nagy szükség, alig van enni- és innivalónk, még a ruhaneműkből is hiányt szenvedünk, és befűteni sem tudunk mindenütt. Nincsenek takaróink sem. Nézz ránk, és meglátod, hogy csont és bőr vagyunk, erőtlenek és ellátásra szorulók. Ez a sors bűneink miatt jutott osztályrészül istenüinktől. Nézz kistestvéreidre, öcséidre és húgaidra, nézd meg, vajon bővelkednek-e valamiben? Nézd meg, kövérek és erősek-e? Megvannak-e a szükséges holmijaik, vannak-e ruháik és takaróik? Látod-e, hogy mennyire szegények? Mind, mind telve vannak keserűséggel és nyomorúsággal. Ebben a helyzetben, ebben a mérhetetlen szegénységben nincs rá mód, hogy az ember emelt fővel járjon, hogy bátor legyen, mert azt csak elvakult és alávaló emberek tennék, hogy ekkora nyomorban hengegjenek és gögösnek mutatkozzanak. E ház lakói ezért szomorúan és leszegett fejfel járnak, sajnálván, hogy ilyen korban születtek. (...)

Fiam, ha jó szerencséd folytán elérsz valamilyen magas méltóságot, kiérdemled azt, hogy valaki legyél, ha megválasztanak téged valamely fontos hivatalra, sohasem felejtésd el, hogy honnan származol. Legyél alázatos, járj meghajolva és szerényen, add át magad a sírásnak, az ájtatosságnak, a szomorúságnak és a sóhajtozásnak, és mások iránt tanúsítsd a legnagyobb tiszteletet. Mindenkit becsüld meg magad körül. Jegyezd meg nagyon jól, fiam, ezeket a szavakat, sohasem feledd el, amit mondtam neked a helyes viselkedésről, arról, hogy soha ne tartsd magad túl sokra, szerénységed legyen szívből jövő a mi urunk és istenünk előtt. Ügyelj rá, hogy szerénységed ne legyen tettetett, mert akkor azt fogják mondani rólad, hogy képmutató (*titloxcoston*) vagy. És azt is fogják beszélni rólad, hogy tettető ember (*titlanixikipile*) vagy.

Tartsd észben azt, hogy Isten látja a szíveket és minden titkot ismer, akkor is, ha az rejtett, és figyelj arra, hogy szívedben mit halmazol fel az életed során. Ügyelj rá, hogy szerénységed igaz lelkedből fakadjon, és ne keveredjen semmiféle göggel. Vigyázz rá, hogy alázatos viselkedésed Isten előtt legyen olyan tiszta, mint valami igen áttetsző, finom drágakő. Mindig azon legyél, hogy ne

mutasd magad másnyennek, mint amilyen valójában vagy; azt tedd láthatóvá, amit bensődben hordozol.

Fordította: Kéri Katalin

Forrás: Sahagún, Fray Bernardino de: Historia general de las cosas de Nueva España I. Alianza Universidad, Madrid, 1988. 6/XX. fejezet (részlet) 371-378. o.